

Zastarou

Prahú

Dr. Luboš Jeřábek

Staré Město Pražské

S předmluvou Viléma Mrštika
a doslovem Jana Emlera . . .

Publikaci Klubovních knihy první

Nákladem Klubu Za Starou Prahu

Věnováno jeho členům . . . . .

Uyřadl Josef Petel v Praze 1902 .

ZA STAROU PRAHU

DR. LUBOŠ JEŘÁBEK

STARÉ MĚSTO PRAŽSKÉ

S PŘEDMLUVOU V. MRŠTÍKA A DOSLOVEM J. EMLERA

KNIHOVNA KLUBU
ZA STAROU PRAHU.

V PRAZE 1902

NÁKLADEM KLUBU ZA STAROU PRAHU

Dělnická knihtiskárna v Praze.

Milému a váženému příteli

ARCHITEKTU

KARLU NORMANDOVĚ,

vynikajícímu členu městské komise »Za Starou Paříž«, před-
sedovi »Société des Amis des monuments de Paris«, řediteli
listu »l'Ami des monuments et des Arts« v Paříži, **upřím-
nému příteli a podporovateli snah staropražských,**

připisuji tyto články.

V Praze, koncem května 1902.

Dr. Luboš Jeřábek.

Předmluva.

O d těch dob, co se ustavil »Klub‘ za Starou Prahu«, prodělala idea naše několik fází.

Čím dále tím určitěji jde na jevo, že myšlenka Staré Prahy zastala veřejnost úplně nepřipravenou. Odtud i její potřeba. O svízelných, které myšlenku tu ještě čekají, netřeba si činiti žádných ilusí. Hlavní její proud rozlévá se na několik ulic, a všechny končí na slepo, zastaveny zdí neodklimených dosud předsudků. — Nejsou to tedy jen překážky materiální, víc než ty ve hře se ocitly myšlenkové bludy, ve kterých se ztrácí i nejušlechtilejší dychtění.

Dosud nedosti zpracován byl moment zdravotnický. Veřejnosti nebylo s dostatek vyloženo, že ne domy, ale lidé způsobují nečistotu. Kdo brání městu, aby na udržování čistoty naléhalo i ve starších, z estetických důvodů námi hájených částech města? Kdo jako my při volbách prolezl řadu tak zvaných moderních domů v Tábořské ulici a na Novém Městě, přesvědčil se, že modernost není žádnou ochranou proti puchu, tmě a sevřenosti lidských příbytků. Vypadalo to leckde hůř než v kterémkoliv brlohu židovského města. Také neustálému průvanu přístupné ulice, rovné a v pravém úhlu stavěné nejsou žádnou ochranou zdraví* — nemluvě

* »Zde jest na místě poznamenati, že dosavadní stavební politika našich měst dala se způsobem velice povážlivým pro blaho obyvatelstva. V nových čtvrtích našich veleměst stavi se pro nájemníky samá kasárna; ulice jsou sice všude široké, přímočaré, ale domy mají čtyry až pět poschodí a ještě za nimi postaví se neladná směs všelikých vedlejších a zadních budov, takže mezi těmito mocnými spoustami zdí zbývá místo jen pro těsné a temné dvory. Takové zřízení není prospěšno ani zdravotnicky ani sociálně, ale hlavní jeho nedostatek leží na poli hospodářském.«

»Myslím, že by bylo úplně oprávněno, zřídit zvláštní inspekci, jejíž úkolem by byl dohled na všechny byty, na něž dojde nějaká stížnost, a udělení povolení k pronajímání teprve po předchozím prohlédnutí příslušných bytů.«

Dr. Bücher, »Hospodářské úkoly moderního města«.

už o tom, že nejlepší asanace provedena bude dobrou kanalisací a pitnou vodou. — I když na pohodlí starým částem města vždycky ještě bude něco chybět — zbudou jisté výhody starého obydlí, které žádným umělým pohodlím nahraditi nelze. Je to milá, teplá, důvěrná intimita starého stavení a známá duše zdi a věcí, výklenků, zákoutí, nevylicitelný půvab ulic a ústraní, které hřejí a těší lidi zcela jiných nároků, než jaké má přítomnost na poesii nepoměrně chudší. Ta zaduševnost, družný ráz, rodinný půvab, útulnost starého bytu jistě má stejnou, ne-li nepoměrně vyšší cenu než t. zv. vylhané často pohodlí, které pro okamžik sice lidem hová, ale studené, vypočítané, při vši rafinovanosti i drsné z domu vyhání — a nepoutá. I tu jde o srážku vyššího s nižším a jistě tu bude mezi oběma něco, co protivu smiřuje, co při starých domech lehce může býti náhradou, dá lidem na mnohé zapomněti. Jsou-li jakým pohodlím tenké zdi, ve kterých není možno promluvit slovo, aby nebylo slyšeno v sousedství, je-li pohodlím to, že tenkých těchto stěn nemůžeš se ani dotopiti, zvláště netopí-li buď v pravo nebo v levo, »nad« nebo »pod« — pak ovšem nezbyvá mnoho, aby ad absurdum přiveden byl z valné části tělesný luxus moderního stavení, nad kterým vždycky jistě obstojí luxus duševní, libující sobě v zateplených, důvěrně milých, poeticky vlídných, krásou oblitých, historií i samobytným kouzlem obestřených obydlí. Duch myšlenkově pochovaného už materialismu zde zůstavil po sobě své jednostranné mínění v podobě nejinferornější a není lehkou úlohou přítomnosti zreformovat názor o tom, »jak se má bydlet« — i do budoucnosti. Až dosud příkře na odpor se staví právo individua nad právo celku. V jádru svém také jen následkem materialisticky naladěné doby, kterou ze všech měst nejhůře snad odstonává Praha — není individualism než všemožnými barvami a příkrasami nalíčený materialism — — Ale, to už spadá v obor filosofie práva, obor zákonů dosud sice nenapsaných, ale myšlenkově zpracovaných a připravených. Individualism jen tenkrát činit může právní své nároky, když neohrožuje vyšších zájmů a prospěchů celku. To zaručeno je také stávajícími zákony. I zákonem stavebním. Ale duch, kterým exekutivní mocnosti a mezi nimi tedy i obec se řídí — je individualistní. Hová jednotlivcům na úkor celku. (Ničení zahrad, sadů, stavební plány, úprava starých i nových částí měst.) Teprve v poslední době zdá se, že i na radnici svítá. Hlavní asi zásluhou vzdělaného nynějšího starosty pana Dra Srba, za jehož vlády přece jen myšlenka Staré Prahy daří se nepoměrně líp.

Málo dosud zpracován je i moment sociální. Důležitý je proto, že i sociální demokraté — soudě dle posledního pro-

jevu na studentské schůzi žofínské — buď z nevědomosti nebo z bludu staví se proti našim nárokům. I Právo Lidu nejednou se o nás otřelo. Kdo o věci přemýšlí, nechápe dobře, proč se tak děje — — Jmenovitě se sociální stránky bylo by v zájmu veřejnosti, aby Stará Praha v největším svém rozsahu zachována byla. Úprava bytů, dostatečné osvětlení, lepší záchody, odstranění nečistoty, pořízení dobré kanalisace, pitné vody atd. je přece věcí domácích pánů a města, mocností, které na úkor chudších tříd povinnosti své nedost přísně provádějí. Přísně se vymáhá jen činže. Nezaměstnanost dělnictva také tu není žádným vysvětlením. V zimě se nestaví ani v částech nových ani v částech starých. Na jaře i v létě a na podzim všude jinde staví se dost, pokud stavební krize neohrožuje stavební ruch vůbec. Stavební ruch však neohrožuje myšlenka Staré Prahy. To vysvětluje hlavně z malého procenta hájených míst proti ohromnému procentu míst úplně volných. I to zůstává hádankou, proč nezaměstnaných sil v dělnictvu nebylo v zimě použito k lepšímu prospěchu celku upravováním bastionů za Bruskou branou v sad místo zasypávání příkopů. Konečně sociální demokracii nemůže býti lhostejno, kde chudina bydlí. Zaměstnání dělnictva jest mocí okamžiku, otázka bytu jeho otázkou trvalou. Bylo už bezpočtukrát doloženo, že stavěním jen a jen nových domů uvnitř města je chudina plutokracií — ať s větším či menším kapitálem nebo jen větším či menším služným — tedy třídou přece zámožnější u srovnání s chudinou — vypovídána ven za okruh města; není jí dovoleno bydlet v Praze, smí bydlet pouze mimo Prahu. Tím ovšem nerozumím pod sociální obcí pouze třídu dělnickou. To jest úzký a nespravedlivý názor o sociální reformě. Patří do ní i drobní úředníci, malí řemeslníci, malí živnostníci, slovem malí lidé vůbec a pro ty je zrušení Staré Prahy řadou katastrof. I o těchto stránkách rozepsal se Dr. Karel Bücher (»Hospodářské úkoly moderního města«, Knihovna »Rozhledů«). Stručně, ale řízně. »Namítne se ovšem — praví ve zmíněné knížce — že se všude jeví svrchovaná potřeba toho, aby vzduchu i světlu bylo umožněno proniknouti do vnitř města. Ale velmi často se tak děje nad potřebu a následkem toho, že se sbořily staré domy, v nichž po staletí bydlili a snesitelný útulek našli maloživnostníci a maloobchodníci, následkem toho, že tyto malé stavby byly nahrazeny velkými, nádhernými budovami a prostrannými místnostmi a velikolepými výklady atd. zvýšilo se nájemné z obchodních místností a bytů tolik, že oni malí lidé zde nemohou déle setrvati. Byli vyhnáni do předměstí, kde se jim žije mnohem obtížněji, a s nimi zároveň

byli vypuzeni četní dělníci, kteří, mají-li býti snesitelně živi, musí vzhledem ku svému povolání žítí vlastně uvnitř města. Myslím, že se při takových věcech má poněkud bedlivěji pozorovati nejen skvělý líc, nýbrž i temný rub a že nemá býti takovým podporováním velkých obchodů zostřován ještě více boj, který vede dnes malý střední stav o svou existenci.«

Třetí a nejodpornější moment naší pře jest ona známá horečka českého národa po všem cizím, jen když »moderním«.

Ale o tom jinde a jindy, zatím jen tolik, že není snad oplzlejší fráze, než je toto slovo samo o sobě. Největší jeho přívrženci, aniž sami toho tuší, propadají nejnebezpečnějšímu šosáctví, jaké kdy země nosila. Nebezpečné proto, že nevyžaduje zle, naopak hravě a lacině dodati si umí tvářnost pokroku. Netřeba k tomu žádné neofobie, aby se poznalo, že neofilství ohání se týmiž hesly a týmiž absurdnostmi jako archaistní školometství. Pouze s tím rozdílem, že fráze natřeny jsou novou barvičkou. Doba krinolin a paruk, doba frisérských invencí na různý způsob podle toho, jaká jest moda a ne jak káže potřeba samobytně žijícího národa. Ten předsudek má své nejnebezpečnější zastance, poněvadž k nim se odvolává každý mocný jinak ignorant. I to jsou předsudky individuálních názorů, které v ničem si nezadají s úsudky jistých »patriotů« města. I tu nižší zájem jednotlivců staví se nad vyšší zájem celku a neplatí o nich než totéž, co napsal tentýž Dr. Bücher o zájmu kapitalistních tříd, povýšených nad zájem všeobecnosti.

»Zájmy mohou být velice různé: někdo má zájem čistě ideální, mravní, ale jsou také soukromonárodohospodářské, hmotné zájmy a je nesporno, že kde tyto nabudou vrchu v obecních záležitostech, musí státi nepřátelsky proti obci i smyslu pro obecnost, musí býti nejtěžší překážkou každé společné práce obecních příslušníků za obecním dobrem. Běda městu, v němž takové zájmy vládnou —«

Ještě malou poznámku. Jsou mnozí přívrženci Staré Prahy, kteří pro myšlénku naši horují, sami však ve Staré Praze nebydlí, naopak vyhledávají právě ty partie města, ku kterým se odnášíme jenom s pohrdou. Je pravda, mnohé z nich nutí k této anomálii buď rodinné poměry, zaměstnání, blízkost úřadů atd.; příčin bývá dost, třeba závažnost jejich nebývá vždycky v nejsprávnějším poměru ku škodě, které se tak na myšlénce své dopouštějí. Ale je ještě celá řada jiných rodin i jednotlivců, kteří na nic podobného vymlouvati se nemohou. Ti necht si především věc vyřídit se svým svědomím; ale zjev tento přecházeje mlčením nej-

méně už patří nám. Odpůrcům našim poskytnuto je tímto jednáním samo jádro ve své podstatě ethického sporu, který nejen vymáhá pro sebe přívržence, ale i ukládá svým lidem náležité povinnosti.

Ba ani to slovo není pravé. Bydlet z povinnosti a bydlet z lásky, už v tom je veliký rozdíl. Zjev ten je tím podivnější, že na Malé Straně na př. nejednou se naskytne příležitost najati byt v opuštěném paláci, kde bydlili a bydlet dosud komfortu uvyklé vrchnosti: jak to, že ani takový byt nenajde milosti u našich commilitonů? Tu mlčet a anomalii tu obcházet vytáčkami znamenalo by hověti jisté tartufferii, které nejméně si může dovolit ze všech stran ohrožená naše idea. Zjev ten žádá sobě aspoň dokonalého a poctivého vysvětlení, bez kterého rozhorlenost našich lidí proti mohutným činžákům vždycky zůstane pokořující vyčítkou i hádankou.

Diváky, 12. března 1902.

V. Mrštík.

Upravení Starého a části dolního Nového Města a projekty cenou král. hlav. města Prahy poctěné.

Řada článků o »Upravení Starého a části dolního Nového Města« v revue »Rozhledy« loňského roku (1901) uveřejněná byla výsledkem pilného přípravného studia ku pozdějšímu — jaksi oficiálnímu — posudku projektů na upravení Starého a části dolního Nového Města ve veřejném konkursu cenou král. hlav. města Prahy poctěných. Bylo totiž uloženo »Soupisnou komisí král. hlav. města Prahy« tříčlennému komitétu, v němž zasedali vynikající odborníci prof. Dr. K. Chytil a konservator inženýr Jan Herain, aby vyhledal z projektů výše již zmíněných vše, co v nich skutečně dobrého a krásného, vše, čímž možno nejen docíliti dávno želaného zachování vzácných a starobylých památek majestátní naší Prahy, ale i sněsti a shrnouti všechny návrhy směřující k dalšímu ještě rozmnožení její krás a půvabů.

Výsledkem namáhavého studia a pilných prací komitétu byly obsáhlé elaboráty o úpravě Malé Strany a Starého Města širší komisí schválené, jež vydány budou ve zvláštním litografickém otisku; bohužel, jen v omezeném počtu. Práci touto mělo se dostati především podpory a nutné opory návrhům oněch odborníků, jimž — ovšem pod kontrolou stavebních úřadů města a různých komisí — svěřen obcí pražskou obtížný úkol vypracovati z projektů cenou poctěných definitivní projekty souborné pro ty které čtvrtě. A tak po celé řadě korektur stanou se práce tyto nezbytným podkladem příštích celkových upravovacích plánů Prahy a snad i generálního polohopisného plánu pražského dle ustanovení nového stavebního řádu. Tedy

jediným pramenem všech budoucích změn tohoto města konečně jednou dle pevného programu prováděných!

Nejde tedy nyní o nic více a o nic méně než o budoucí vzhled naší matičky Prahy na dlouhou řadu let, ba na celá desítiletí. O změny pronikavé, někdy i osudné a nenapravitelné!

A tu nezbytně potřebí, aby všechny krásné myšlenky projektů cenou poctěných byly náležitě i v definitivních upravnovacích plánech obcí pražskou vyhotovených respektovány, do plánů těch pojaty a tak ku platnosti přivedeny. Jest to eminentním zájmem celé vzdělané veřejnosti české a všech lidí dobré vůle vůbec.

A proto také věrným stoupencům myšlenky staropražské v prvé řadě, zároveň však i všem vzdělavcům českým určena řada těchto článků. Jich předním úkolem jest veřejnost českou upozorniti, že nejde již o jednotlivé jen památky a pomníky slavné naší minulosti, tedy o záchranu ojedinělých objektů, jak tomu bylo dosaváde, nýbrž o celý budoucí ráz a vzhled jediného slovanského velkoměsta v střední a západní Evropě. Města, k němuž s pýchou pohlíží všechny národnosti slovanské a jehož nejsvětějším úkolem jest nejen rázem svým, ale i vzhledem representovati všechno rakouské Slovanstvo před velikým světem západním. Čeká nás tudíž akce nesmírné důležitosti. Třeba proto zvýšené horlivosti a jasného vědomí o dosahu věci, pro níž nám bude nyní nadále bojovati. Nestačí sebrati jen cenný odborný materiál, nýbrž nutno uvědomiti a pro akci tuto získati i publicistiku českou, snahám našim vždy tak oddanou, třeba probuditi i širší kruhy vzdělané veřejnosti české; vlažné povzbuzovati, nesmělé pobádati a protivníky přesvědčovati!

Jen takovouto činností domůžeme se kýženého vítězství myšlenky tak vysoce kulturní, jakou jest myšlenka staropražská.

V Praze, koncem května 1902.

Dr. Luboš Jeřábek.

Ve chvíli, kdy s rozhořčením zaznamenáváme po krátké jen přestávce nové útoky na starobylý a malebný ráz krásné naší Prahy, kdy zbořen býti má starobylý Greenův dům a s ním i poslední zbytky čarokrásné severní fronty Staroměstského náměstí; v době, kdy troufalým usnesením rady městské znovu dekretováno znešvaření i nejdražších památek lidu českého, Karlova mostu a okolí Staroměstské radnice spleť drátů ohavného vrchního vedení elektrického, v takové trudné přítomnosti tím radostněji a srdečněji vítáme fakt, který při dostatečné energii a bdělosti nadšených přátel krás naší matičky Prahy může státi se zárukou příznivější budoucnosti, těžce ohrožených památek a monumentů tohoto města.

Tuto skutečnost, tuto předzvěst lepšího osudu vzácných pomníků, pyšné naší minulosti a kulturní naší zdatnosti právem spatřujeme ve zdařilém výsledku veřejných konkursů na upravení Malé Strany, Starého a části dolního Nového Města. Neboť cenou poctěné projekty obou veřejných soutěží musí se státi dříve nebo později nutným pracovním podkladem příštích definitivních upravovacích plánů tohoto města. Zajisté i budoucích generálních polohopisných plánů Prahy tak, jak je žádá osnova nového stavebního řádu. Tím zároveň mohou projekty tyto býti směrodatnými pro budoucí upravení, vytváření a zevní ráz královské naší Prahy. Třeba tudíž pomýšleti a pracovati již nyní pro budoucnost a nasaditi vše, aby tak se stalo. Neboť potom v samotných plánech regulačních památky pražské budou míti nejlepší a úplně bezpečnou ochranu. A proto s takovou radostí zaznamenáváme výsledky obou soutěží!

Po neočekávaném výsledku veřejné soutěže na upravení Malé Strany, kterýž byl triumfem všech přátel myšlenky Staropražské v klubu »Za Starou Prahu« soustředěných — neboť členům tohoto klubu dostalo se všech tří cen —, dostavil se nový úspěch v stejně čestném a znamenitém výsledku konkursu na úpravu Starého Města a dolní části Nového Města. I v této soutěži opět domohly se čestných

cen jen ty projekty, jimž právě zachování památek tohoto města bylo vůdčí a výchozí myšlenkou.

Jest to zejména projekt s významnou devisou »Minulým i budoucím« prvou cenou poctěný, který i při nejúzkostlivějším šetření vlastních úkolů regulačních, otázek komunikačních, zdravotnických i frekvenčních dbal památek této nejstarobylejší části města s takovou úctou a pietou, že musí uspokojiti i nejradiálněji ctitelé památek pražských.

K němu důstojně se pojí stejně ušlechtilou tendencí i projekt značkou písmeny Q v kruhu označený a třetí cenou poctěný. I ten pracován jest s upřímnou láskou ke kulturním přebytkům věků minulých a jest přímo s podivením, jak projekt tento v celé řadě myšlenek a úprav svých takofka se kryje s totožnými téměř návrhy projektu prvou cenou poctěného. Méně již ve směru tomto uspokojil projekt druhou cenou poctěný. Ačkoliv i tomuto návrhu nikterak upříti nelze, že i při radikálně extrémní upravovací snaze své dle možnosti šetřil rázu i charakteristických zvláštností Starého Města. A nebyl to úkol věru snadný. Hustá spleť malebných sice, ale křivolakých uliček Starého Města, neobyčejně charakteristického půdorysu, kterýž aspoň z části musí býti i budoucím věkům dochován; uzavřenost jeho náměstí, malebnost jeho zákoutí, vše to jest tvrdým oříškem pro řešení otázek moderní komunikace, zdravotnictví a frekvence.

A k tomu druží se řada otázek speciálních. Úprava Malého náměstí, okolí Staroměstské radnice, vyústění Melantrichovy ulice, Dlouhé třídy, okolí Týna, Prašné brány a těžký i sám o sobě problém čtvrti sv. Petrské. Již proto kladu správné rozluštění celé spleti obtížných těchto problémů mnohem, ba daleko výše nad přístupnější a poměrně snazší projekt úpravy Malé Strany.

Ze stejných důvodů není ani možno ani také vhodno posuzovati pouze generelně projekty cenou poctěné. Nezbyvá než studovati obtížné problémy, jež Staré Město projektantu poskytuje v každém jednotlivém návrhu cenou poctěném zvláště a probrati je pro velikou jich důležitost systematicky, do detailu, takofka ulici po ulici. Jen tímto způsobem lze názorně a prakticky prostudovati nejen projekty samy, ale i celý soubor palčivých a naléhavých detailních otázek týkajících se žádoucího upravení Starého Města, z nichž v stati této žádná nebyla pomínuta. Je pak předním úkolem těchto článků přispěti nejen ku náležitému studiu a prohloubení, ale i ku příznivému vyřízení tak důležité kulturní a estetické otázky.

A tu chci obrátiti pozornost laskavého čtenáře především ku zajímavým detailům návrhu prvou cenou poctěného, jehož

autory jsou architekt J. Sakař a akademický malíř Klusáček, oba horliví členové klubu »Za Starou Prahu«. Jsem si pak jist, že laskavý čtenář se zájmem bude sledovati mne na pouti po nejzajímavějších koutech Starého Města, s jichž změnou a dalšími osudy má se takto seznámiti.

V přední řadě bude nás zajímati v projektu tomto budoucí vzhled jedné z nejmalebnějších celkových skupin Starého Města totiž:

I. Okolí Karlova mostu, v němž snad nejpozoruhodnější skupinu rázovitou a přesně ohraničenou tvoří

Staroměstské mlýny, jež dle hydrografických projektů k upravení Vltavy mají býti vykoupeny a jako takové zrušeny.

Avšak autoři tohoto projektu z důležitých důvodů estetických zachovávají skupinu tu intaktní a půdorysně nezměněnu i po upravení této části pobřeží a vykoupení vodních sil těchto mlýnů.

Stejná pozornost věnována i druhé vysoce účinné kulisse krásného prospektu Karlova mostu a Mostecké věže, jež tvoří klášter Křižovníků, jehož budoucí vzhled byl předmětem bedlivých studií obou autorů. Rozložitá budova jeho dozná v době nepřilíš daleké valných změn. Především zrušením neudržitelného v místech těch pivovaru, který nejen esteticky ale i komunikačně jest překážkou náležitého upravení ulice Křižovnické, již nyní velice frekventované. Na místě zrušeného pivovaru navrhuji autoři znovuzbudování kláštera s překrásnou kvadraturou ve středu. Aby pak malebnost zejména pobřežního traktu kláštera, již nyní tak vynikající, ještě získala, projektují sem autoři velikou vzdušnou, proti řece otevřenou loggiu, z níž otevírati se bude pro příchozího čarokrásný rozhled na panorama Hradčan a Malé Strany. Úchvatný to obraz, zejména večer při západu slunce, který připomíná mi podobnou scenerii při starobylé gotické kvadratuře vedle katedrály v Basileji s překrásným výhledem na prudký tok hučícího Rýnu. Jest to jedna z nejpěknějších myšlenek tohoto zajímavého projektu a hodna uskutečnění, již proto, že úpravou tou zozširuje se i úzká

Křižovnická ulice na 14 metrů, což jest nejen nezbytným komunikačním požadavkem v těchto místech, ale i znamenitou estetickou vymožeností, neboť krásná fačada Klementina v rozšířené takto ulici dojde mnohem větší platnosti a účinnosti.

Stejně pečlivě řešena i upravena

II. Část města mezi »Nábřežím císaře Františka« a »Husovou třídou«, zejména pak dosavadní hlavní tepna důležité této části Starého města

Velká Karlova ulice, jež z velké části zůstává půdorysně nezměněnou, což pokládám za jednu z předností projektu. Pouze malá část ulice této při vústění ulice Liliové, v části, kde nalézáme jen domy méně cenné, jest regulována a čára upravovací řeže tu částečně domy č. 183, 182, 181 179 (Zlatá štika), 178, 174, 173, čímž ulice ta rozšířena až na 14 metrů, prostora to tedy v případě nezbytí pro komunikaci více než dostatečná. Za to však v ulici Liliové šikmo protilehlý neobyčejně rázovitý dům č. 175 u »Zlaté studně«, snad jedna z nejbizarnějších pražských budov i s vedlejšími k němu přilehlými stejně zajímavými dvoupatrovými domky neobyčejně charakteristického půdorysu zůstávají na plánu tomto zachovány a s nimi i větší část, téměř celé dvě třetiny

ulice Seminářské, již autoři v této části rozšiřují pouze o protější ohradní zeď malého dvorečku, v zákoutí dvou traktů Klementina umístěného, čím před domem výše zmíněným povstává malý pravoúhlý plácek, sloužící především uvolnění komunikace, aniž tím ráz ulice valně se pozměňuje. Za to však rozlehlý dům č. p. 159 (nyní knihtiskárna Renova) tvořící více než jednu třetinu Seminářské ulice, již prot. Klementinu značně zúžuje, ustupuje na plánu tomto o šíři celého téměř domovního traktu, což mám za nezbytnou koncesi, jak k nutnému uvolnění komunikace v místech těchto i k lepšímu osvětlení poslucháren Klementinských. Stejně pak i mohutná budova

Klementina na rozdíl od projektů jiných dle intencí obou autorů zůstává úplně nedotknutou, jakkoliv i sama »Soupisná komise při obci pražské« připustila regulaci této umělecky méně cenné části od první třetiny Mariánského náměstí téměř přes celou ulici Seminářskou. Nebylo patrně úmyslem autorů odlehčiti značné frekvenci ulice Karlovy na úkor této budovy, nýbrž činí tak jinými stejně účelnými prostředky, zejména pak značným rozšířením

ulice Anenské, jemuž padá za obět architektonicky až na pěkný, avšak sešlý gotický štít méně cenná severní fronta Anenského kláštera (Bohemia) a Haasovy officiny. Klášter pak sám, vysoce zajímavá to budova s krásným gotickým kostelem sv. Anny, mohutný to a rázovitý komplex — který výborně by se hodil účelům museálním nebo jinému veřejnému ústavu — zůstává v celosti své zachován. V prodloužení pak ulice Anenské, a sice přes parcely protějšího průchodního domu čp. 964 a části domu čp. 222 vedena tu nová, dostatečně široká ulice v prodloužení ulice Řetězové. Zároveň pak příčná

ulice Liliová, jež vzhledem ke korespondující komunikaci upravenou ulicí Seminářskou rozšiřuje se zejména

na útraty domu »U zlaté štiky« až na šíři 12 metrů. Při tom zachovává se pěkný barokní dům čp. 221 (Prokschova hudební škola), což svědectvím zvláštní pozornosti věnované i odlehlejším a širokému obecnstvu méně známým památkám.

Způsoby a prostředky právě vytčenými odlehčeno více než s dostatek silné nynější frekvenci Karlovy ulice a docíleno zároveň i toho nejdůležitějšího, zachování totiž podstatné části zajímavého středověkého půdorysu rázovité této pražské ulice. Z tohoto důvodu zajisté i veškery domy v okolí sv. Václavské záložny, půdorysně i architektonicky zajímavé a vysoce malebné, zejména pak i velice cenný barokní dům č. 156 a s ním i dům s překrásnými gotickými lomenicemi při vústění Karlovy ulice do

Husovy třídy zůstaly zachovány. Zároveň i domy č. 228, 229, 227 a 226 typického rázu ulici té dodávající. Ušetřen zůstal i výstavný a mohutný Červený dům (č. 230), bývalý to palác Mansfeldtův. Podobně i zajímavá budova finanční prokuratury (č. 243). Rovněž i překrásné dílo Dienzenhofferovo bývalá kolej sv. Václava č. p. 241 a 242 (nynější německá technika). Ve všem tom nelze nepozorovati, s jakým nměleckým taktem a s jakou pečlivostí počínali si právě v těchto místech oba sympatičtí autoři. Za to mnohem více rozšířena Husova třída v poslední části své u paláce hr. Clam-Gallase, a to na úkor bezcenného domu č. 159 (Rennova tiskárna) a domu č. p. 160, čímž nejen ulici a její komunikaci ulehčeno, nýbrž získán i lepší výhled na překrásnou architekturu Fischera z Erlachu. V místech těch skorem přimlouvali bychom se i za radikálnější rozšíření Husovy třídy, jak činí autoři projektu druhou a třetí cenou poctěného.

Méně konservativně počínají si autoři v hoření části Husovy třídy, kdež v ose věže kostela Dominikánů otevírají novou ulici kolem domu č. p. 241 směrem na osu presbyteria kostela sv. Anny, jednoho z nejzajímavějších gotických kostelů pražských — bohužel valně již sešlého a v rukou nynějšího majitele značně zpustošeného —, odtud dále přes parcelu jednopatrového domku č. 951 — čímž ostatně pohled na kostel tento jen ještě získá — poněkud ob roh na tiché náměstí sv. Anenské, jež ulicí tou valně oživí.

Z esthetického stanoviska znamená otevření této ulice docílení nových prospektů na kostel sv. Jiljí a presbyterium kostela sv. Anny.

Ještě dalekosáhlejší změny doznává Husova třída při svém vyústění do ulice »Na Perštýně«. Úpravě této úplně obětován památný zájezdny dům, pivovar a hostinec »U Sladkých«, budova to velice rázovitá, a nejen věží, portálem a

originelním patníkem, nýbrž i nepravidelným tvarem a půdorysem svým vysoce zajímavá. Husova třída rozšiřuje se tu až na 10·8 metru současně pak i část ulice Vejvodovy, a sice až na šíři 14 metrů, při čem úplně zachován zůstává znamenitý renaisanční dům z konce 16. věku »U Vejvodů« zvaný, velice pěknými lomenicemi zdobený. Autoři v těžkém dilemmatu, kterou z obou posléze jmenovaných budov zachrániti, rozhodli se tedy pro mnohem starší dům »U Vejvodů«, jakkoliv nelze upříti, že byl to právě dům »U Sladkých«, který rázovitostí, malebností a položením svým ve spleti ulic této části města dodával rázu zvláště typického, tak že zachování jeho v nynější podobě bylo by dosti žádoucím, snad i vedle domu výše jmenovaného. Daleko více zůstala ušetřena jednoduchá sice, ale mohutná budova rozlehlého konventu Dominikánského, jenž jak v Husově třídě tak i v ulici Jilské zůstává v projektu tomto intaktním a pouze v

ulici Jalovcové, tedy nejméně cenné své části, značněji ustoupiti musí. Jest ovšem otázka, zda a kdy dojde k přestavění této části kláštera, a již proto asi projekt tento rozšiřuje ulici tuto současně i na úkor protějších, architektonicky naprosto bezcenných, za to ale poměrně velmi mělkých domů č. p. 232 (Reindlova kavárna) a č. p. 233. Čímž dosaženo tu více než dostatečné šíře 10·8 metru.

Ze všeho vidno, že násilného a také nepoměrně nákladného projektu spojení Starého Města s Novým Městem, Spálenou ulicí, Perštýnem a Husovou třídou, Jalovcovou nebo Karlovou ulicí k radnici, samotnou správou města Prahy tak horlivě propagovaného, od autorů jen z malé části bylo užito. Neboť pouze prvou část tohoto projektu, proti němuž svého času přátelé Staré Prahy tak energicky vystoupili, totiž rozšíření ulice

»Na Perštýně«, pojali autoři i do svého projektu. Rozšiřují pak ulici tu značně, a sice až na 16 metrů, obětující zde i pěkný barokní dům Dra Braunera (kavárna Union).

Jen mimochodem budiž tu ještě zmíněno, že v končině této navrhovatelé rozšiřují současně i ulici Bartolomějskou a zřizují zde novou ulici 10 m. širokou, a sice směrem na osu ulice »U Dobřanských«, z ulice Náprstkovy kol zadní části »Průmyslového musea« vedoucí. Opatření to má asi účel odlehčiti Husově třídě odvedením části frekvence k mostu směřující. Bude tedy Perštýn ulicí velice prostrannou, komunikací asi velice oživenou. Hlavní pak tuto spojovací tepnu Nového a Starého Města vedou projektanti dále, a to jak již řečeno mimo Husovu třídu křížovatkou ulic kol bývalého domu »U Sladkých« do značně rozšířené ulice Vejvodovy,

v první části své 14 metrů, v druhé pak pouze 12 metrů široké. Zde, jak jsem se již zmínil, zachovává a projektuje se znovu upravení domu »U Vejvodů«. Odtud pak dále vede důležitá tato komunikace do rovněž (na 12 metrů) rozšířené

ulice Michalské. A sice na úkor domů na levé straně ulice, umělecky méně cenných. Konečného pak spojení se středem Starého Města a srdcem města, radnicí, doplňuje projekt navrhovaným úplným přestavěním domu Richtrova na dům s podjezdy. Návrh to, který ostatně jest společný všem projektům cenou poctěným. Kdežto však ostatní projektanti navrhují podjezdy dva, zřizují naši autoři pouze jediný mohutný podjezd komunikaci sloužící a dva menší průchody pro pěší, čímž mnohem lépe nynější ráz Malého náměstí zůstane uchován.

Tím octli jsme se zároveň i u druhé důležité části úpravy města, totiž

II. Okolí staroměstské radnice, jejíž celou severní část i bloky přilehlé, kdysi projektované přestavbě radnice sloužiti mající, upravují autoři v úplném souhlasu s nedávnými projekty na dobudování radnice. Není tu bohužel žádného návrhu nového a jest věru škoda, že autoři nevypracovali tu — jakkolivěk toho podmínky konkursu nežádaly — i variantu jiného upravení zajímavého tohoto okolí. Neboť doposud na dlouhý čas nestává žádné záruky, že navrhovaná přístavba radnice v dohledné době také bude provedena. Tím zajímavější jest upravení ostatních částí okolí radnice a je to především

Malé náměstí, které poutá naši pozornost. Je na projektu půdorysně neporušené zachováno. Autoři obnovují tu neodvisle ode všech projektů na radnici původní zazděné podloubí v domě na nároží tohoto náměstí a prodlužují je i ob roh v domě »U lva« (trafika Minuta.) Stejně počínají si i naproti, kdež úplně nedotknutelnými zachovávají překrásná loubí proti radnici, tvořící nejúchvatnější kulisu prospektu Týnskému. Veškery zajímavé domy ty čp. 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482 zásadně zachovány. Současně zřizují v prodloužení jich i loubí nové, a sice v protějším krásném renesančním domě čp. 461 (dole zbrojářský krám p Bittnerův), čímž nejsprávnějším a nejcituplnějším způsobem, a to dostatečně rozšířena

ulice Melantrichova (Sirková) a origielní její středověké vyústění do náměstí Staroměstského. Upravení této části jest jedním z nejtvrděších oříšků úpravy Starého města. Jest pak zajímavé dopodrobna sledovati, jak autoři při úpravě celé této ulice si počínali. Třeba říci, že

znamenitě dostáli obtížnému tomuto úkolu. Docíleno tu jak dostatečného vylehčení značné frekvenci tu panující, tak vyhověno i požadavku zachování malebného tohoto zákoutí. Vše bezcenné tu obětováno, krásy zachovalých starobyklých památek dle mého náhledu ještě zvýšeny! Tak zbourána úplně bezcenná část domu čp. 460 (vedle skladiště Lüftnerova), čímž rozšiřuje se tu ulice až na 10 metrů. Tím ale současně získán i nový zajímavý pohled na odkrytý, skoro neznámý kostel sv. Michala (skladiště Fuchsovo) i na oblouky nového v domě č. 462 navrhovaného podloubí. Stejná láska a péče věnována zde i zachování protějšího krásného renesančního domu čp. 465 (ze 16. století) s čarokrásným portálem medvědy zdobeným. Dům ten nejen že v projektu úplně je zachován, nýbrž navrhuje se tu i otevření krásné loggie do rozšířené Kožní ulice. Myšlenka to, kterou ostatně navrhnul i skizzou překrásně propracoval i projekt třetí cenou poctěný! Neméně šťastně vedli si navrhovatelé při upravení druhé hlavní tepny Starého Města.

Železná ulice, kterouž v úplném souhlasu s návrhem »Soupisné komise při obci pražské«* rozšiřují o celou šíři moderního Heinzova domu a bezcenných starých domů čp. 483, 485, 486, a sice až na 14·6 metru, vedouce tudy hlavní komunikační proud z Václavského náměstí prostrannými ulicemi Řetězovou a valně rozšířenou ulicí »Na Můstku« na náměstí Staroměstské a dále k hlavní třídě asanační. Aby pak dosavadní dosud celistvý dojem a uzavřený ráz jižní fronty Staroměstského rynku neutrpěl ani nejmenší ujmy, projektují autoři na místě zbořeného Heinzova domu vystavění nového domu s podloubím v celé šíři bývalého domu, tak že jízdné dráze zůstane úplně celá prostora nynější ulice. Dům tento pak řeší autoři, jak ve zvláštní skizze plánu přiložené tak i na fotografii náměstí, tak šťastným způsobem, že navrhované doplnění může se státi ještě podstatnou ozdobou náměstí a zvýšením dosavadních jeho krás.

S daleko menší houževnatostí než u fronty jižní hájili autoři uzavřený ráz severní fronty Staroměstského náměstí, v posledních letech bohužel tak zbytečně a tak zbůhdarma znešvařeného. Zde oba projektanti zcela klidně počítají již s faktem hrozícího rozboření Greenova domu — a volným nekrytým vyústěním hlavní asanační třídy do Staroměstského náměstí.

* Soupisná komise při návrhu podmínek pro konkurs právě šťastně odbytý usnesla se k mému návrhu, že rozšíření Melantrichovy ulice je z estetických důvodů nepřípustné, naproti tomu však že lze připustiti rozšíření ulice Železná na straně Heinzova domu, neboť tu málo cennějších domů a rozšíření velice nutné.

Zůstala tu tudíž nepoužitou i myšlenka zvláštního přístavku ku staroměstské radnici — který by aspoň z části zakrýval zející průlom asanační třídy — i velmi pěkný návrh arch. Polívky, který svého času proponoval na místě sbořeného Greenova dům nový, s prostrannými podjezdy, vyhovujícími budoucí frekvenci a komunikaci v místech těch. Čímž zároveň měl být vystihnut i důležitý moment finanční a hospodářský, který káže vhodně a účelně vyžítkovati značnou hodnotu místa tak draze vyvlastněného. Je věru škoda, že autoři, kteří tak šťastně řešili řadu daleko těžších otázek regulačních — vyhnuli se právě řešení tohoto zajímavého a vysoce aktuálního problému, který dříve nebo později přece jen řešen býti musí.

Neboť nesmíme zapomenouti, že není to jen klidnost frontálních linií, pečlivě vyšetřený poměr budov k šíři prostanství, malebnost a členitost fačad,* jež prostranství tomuto dodávají nynější jeho ráz, nýbrž, že měrou neposlední i v nezměněném, nesmírně rázovitém středověkém půdorysu Staroměstského náměstí, v nynější dokonalé jeho uzavřenosti, v nenápadném vyústění okolních ulic spočívá úchvatný dojem a nevystihlý půvab, kterým na diváka tak mocně působí.

A tak každou podstatnější změnou tohoto charakteristického půdorysu, zejména pokud se vústění ulic týče, přestane Staroměstský rynek býti náměstím a stane se pouhou velikou křížovatkou!

Zejména ale změnou tak dalekosáhlou a tak do očí bijící, jakou jest srovnání Greenova domu — který nenápadně zakrýval vústění hned dvou ulic do náměstí — se zemí a nahrazením klidné jeho plochy zejícím, širým otvorem průlomem asanační třídy.

Místo dosavadních klidných linií bude se tu otvírati neklidný prospekt stranou posunuté ulice, vroubené řadou čtyřpatrových činžáků. Úplný to novotvar, který nemá s bývalým úchvatným panoramatem nic stejnorodého, nic společného, nic podobně úchvatného!

Nehledě ani k tomu, že po celá léta bude se tu otvírati málo luzná vyhlídka na nehotový stav tohoto pustého zákoutí, kterého již z estetických důvodů mohla Praha zůstatí docela dobře ušetřena. Tomu všemu mohlo býti vhodným návrhem cenou poctěných projektů již nyní odpomoženo. A není pochyby, že celá otázka tato i po definitivním rozboření Greenova domu zůstane stejně aktuální a stejně palčivou jako před jeho sbořením. V esthe-

* Na všem už tu hrozně hřešeno!

tickém zájmu města musí dříve nebo později znovu býti řešena.

Za to tím šťastněji počínali si autoři na západní straně náměstí Staroměstského. Zde jde především o neméně důležitou otázku vústění Dlouhé třídy do náměstí.

V místech těchto súzena Dlouhá třída, druhdy hlavní tepna města, hluboko vyčnělým domem čp. 609. Zajímavý barokní dům ten sestává z dvou dílů, z nichž jeden ob roh, výstupkem svým do Staroměstského náměstí, v šíři celého traktu domu připojuje se v lomené linii k sousednímu domu »U Křížků«. Tvoří tu půdorysně vysoce zajímavé zákoutíčko, pro jehož celkové zachování s důrazem se zasadila »Soupisná komise při obci pražské«. Všim právem, neboť tato část jest jednou z nejzajímavějších z celého náměstí.

Návrh obou autorů bohužel nezachovává zúplna tuto půdorysně tak typickou část náměstí. Projektanti patrně vzhledem na budoucí frekvenci a komunikaci obětují tu, a to dosti šetrně, pouze prvou, Dlouhou třídu zúžující část rázovité budovy této. Trakt druhý, pojící se k domu »U Křížků«, pak nezměněný zachován. Ale komunikaci i frekvenci opatření to sotva by v budoucnosti stačilo. Pro případ takový zřizují navrhovatelé i v této části domu směrem k Dlouhé třídě mohutné loubí v šíři celého traktu domu, řešíce zároveň ve skizze projektu připojené velice šťastně zajímavý tento problém.

Druhým tvrdým oříškem v úpravě Starého Města v této části jest bez odporu

VI. okolí Týna a není věru s podivením, že oba sympatičtí autoři právě této části projektu věnovali péči nejsvědomitější.

Nejdůležitější a nejnápadnější objekt v okolí tomto, domy před Týnem, na rozdíl od všech ostatních projektů zůstávají v návrhu tomto téměř beze změny. Pouze u domu nárožního do ulice Celetné čp. 603 zřizují se místo jednotné, vysoké, v novější době povstalé střechy nevysoké lomenice, a sice nad zachovaným třetím poschodím, čímž docilují autoři nepopíratelně malebnějšího dojmu. A to poměrně velmi levnými prostředky, značně oživující tím i pohled na pravou věž kostela týnského, jež prosvítá povstalými otvory, tvoříc takto členitější silhouetě domu pěknou folii. Návrh tento má pro sebe možnost brzkého uskutečnění, jakkoliv s přesně estetického stanoviska nelze zneuznati odůvodněnost těch projektů — ovšem těžce uskutečnitelných —, jež navrhují snesení třetího poschodí tohoto malebného, teprve v první polovici předešlého století touto přestavbou zohyžděného domu.

Stejně konservativně a tu opět na rozdíl ode všech téměř projektů ostatních počínají si autoři i v otázce vyústění Celetné ulice do náměstí. Neboť v projektu tomto všechny tři domy na kostel Týnský přilehlé, a sice čp. 603, dále zajímavý gotický dům čp. 602 a fara týnská čp. 601 nezměněnými se zachovávají. Pouze prostranná podloubí v celé šíři nynějších krámů, a sice »ob roh« se tu otevírají směrem k ulici Celetné. Je to řešení zcela přirozené, nenásilné, ze všech nejméně nákladné. Frekvenci Celetné ulice způsobem tímto svého času značně se odlehčí; ač v době, kdy skutečná potřeba opatření tohoto se skutečně ukáže. Vždyť dosti možno, že obyvatelstvo ulice této proti každé takové zachraňovací akci energicky se ohradí.

Se skutečnou láskou ku starým památkám a budovám pražským řešena úprava jedné z nejmalebnějších skupin Starého města, již tvoří zajímavé domy čp. 627, 630 a 634 na východní straně Týna. Jest to památný dům dříve pana Budovce z Budova, dům »U zlatého prstene«, jehož podjezdem skrytě do malebného zákoutí vústěna Týnská ulička. Konečně neobyčejně rázovitý portál a věžička starého »Ungeltu«. Domy tyto tvoří tak spojitý, tak vyrovnaný a v dojmu tak působivý a vzácně originelní celek, že sboření i jen části jeho bylo by nejen počátkem zkázy a zničením domů ostatních, nýbrž i ohrožením existence vzácné památky pražské — Týnského dvoru. K uvolnění komunikace navrhuji tu projektanti loubí v čp. 627 (dům pana Budovce z Budova), jež lze po bedlivém prohledání zde úplně snadno a bez značných nákladů provésti. Při tom má býti starý, velice prostranný »Mazhaus« domu tohoto, nyní z větší části zastavený, znovu obnoven. V přiložené skizze podloubí samo navrženo způsobem tak vysoce malebným a fačada domů vzhledem ku změnám zamýšleným upravena tak dokonale, při tom i výstupek proti sousední novostavbě maskován a doplněn tak znamenitě, že návrh tento řadíme k jednomu z nejlepších architektonických návrhů projektů cenou poctěných.

S upravením okolí Týna úzce souvisí i budoucí vzhled a ráz

ulice Celetné, této nejživější ulice Starého města, frekvencí vozů i chodců přetížená. Bylo tedy jedním z předních úkolů vypsání konkursu odlehčiti vhodným způsobem obtížné, ba přímo obchod a prosperitu zdejších závodů ohrožující komunikaci takovým způsobem, aby frekvence a živý proud pasantů důležité této tepně Starého města byl uchován a jinam se neodvrátil. Současně i vážné důvody estetické kázaly zachovati starobylý a malebný ráz této v pravdě staropražské ulice. Tedy úkol nikterak snadný,

který však nicméně šťastně oběma projektanty byl rozřešen. Celetná ulice zůstává dle projektu tohoto nejen při vyústění svém do náměstí Staroměstského, ale i dále až za samu budovu zemského soudu půdorysně nezměněnou, což třeba jen schvalovati. Žádoucím vylehčení přetížené komunikace slouží tu především nově zřízené loubí na levé straně této ulice až k domu »U hřebene« a ulici Štupartské vedoucí. Tím docíleno, že větší část ulice v této části jen 9 metrů široké zaujme pouze a jen jízdní dráha. Hlavní proud komunikace, který nesmí nikdy s frekvencí pasantů býti stotožňován, odvádějí nyní autoři částí

ulice Štupartské (na 11 metrů více než dostatečně rozšířené) kol nárožního domu »U hřebene« skrze mohutný, zajisté že ve skutečnosti i architektonicky zajímavě vyřešený podjezd Týnského dvora, jemuž tak snad po staletích vrátil se bývalý život a ruch. Odtud novou masivní branou dále do ulice Jakubské na 17 metrů široké. Z důležitého bodu tohoto vedena po té komunikace ta dále, a sice na blízké, sem nově projektované náměstí 32 metrů široké, povstale rozšířením nynějšího náměstíčka před vchodem do bývalých Královských kasáren.

Z této důležité křižovatky, v budoucnosti dosti možná že velmi oživené, rozvádí se komunikační proud různými směry. Buď směrem k Eliščině třídě Královskou ulicí na 14 m. rozšířenou, nebo hlavním směrem svým, totiž nově projektovanou ulicí v prodloužení a v ose ulice na Florenci, skrze rozložitou budovu budoucího Justičního paláce. Konečně pak krátkou ulicí šikmo směrem na osu Prašné brány autory nově projektovanou.

Jak vidět, upustili autoři od známého, některými interesenty velice doporučovaného projektu vylehčení ulice Celetné ulicí Štupartskou přes zadní trakt hotelu »U zlatého anděla« a dále novou ulicí směrem na ulici »na Florenci« vedenou.*

Důvody pro použití a upravení právě ulice Jakubské jakožto hlavní komunikační třídy této končiny uvedli autoři následovně: 1. Výhodná parcelace bývalých Královských kasáren. 2. Získání nového prostorného a uzavřeného náměstí s vyloučením ostrých rohů, s příznivým zakončením a vyústěním ulice Rybné, Královské a obou ulic nově projektovaných. 3. Zbytečnost drahého vykoupení hotelu »U zlatého anděla« a jiných dvou zadních traktů domů k rozšíření ulice Štupartské. 4. Zabezpečení a zachování pohledu na Prašnou bránu z Poříče, Celetné ulice a nové ulice budoucím

* Projekt tento definitivně při upravení komplexu bývalé kadetky zamítnut a přijato vylehčení ulice Celetné ulicí Štupartskou.

Justičním palácem vedené a získání nového prospektu stran-
ního, ulicí šikmo na osu Prašné brány z nově projektovaného
náměstí vedenou. 5. Nově navržené vjezdy do Týnského
dvoru skýtají vděčné pole účinnému a efektnímu řešení archi-
teктонickému. 6. Získány nové pohledy na kostel sv. Jakuba.
7. Zjednáno výhodné připojení této části města směrem
k Dlouhé a Eliščině třídě a docíleno vydatné vylehčení pří-
lišné komunikace Celetné ulice.

Nelze upřít, že důvody tuto uvedené velice jsou pří-
padné, závažné a co hlavní — přesvědčující. Nad to pak
projekt tento má i jinou nepopíratelnou dle našeho náhledu
přednost, an řeší s upravením ulice Celetné souvisle a orga-
nicky i důležité její zakončení, totiž

VII. okolí Prašné brány, jehož dosavadní tak harmo-
nický zjev parcelací a zastavením plochy bývalých Králo-
dvorských kasáren velice vážně jest ohrožen, tak že třeba
s celou energií bdíti nad tím, aby prostředí, v němž zajímavá
památko dojmem tak mohutným působí, bylo Praze i v bu-
doucnosti zachováno. Již zastavením nynějšího nádvoří a cvi-
čiště bývalé kadetky zmizí nám překrásný stranní prospekt,
který příchozímu otvíral se na malebnou bránu tu z Eliščiny
třídý a z celé severní polovice Josefského náměstí. Pohled
ten zůstal by jen tenkrát zachován, když by alespoň pouhá
třetina nádvoří — jež ohraničeno nyní jak známo nevysokou
obloukovitě táhnoucí se zdí — zůstala nezastavěna a byla
proměněna buď ve veřejný nebo soukromý sad. Stejně dů-
ležitou jest i otázka výše a blízkosti sem projektovaných
domů, jakož i vyřešení a obnovení bývalého volného a pro-
stranného přístupu ku nádhernému sálu v prvním poschodí
věže, kružbami a překrásným krbem zdobenému. A to chodbou
z okolních budov k prvému poschodí vedenou, tak jako tomu
bylo v dobách Vladislavských. Je tudíž velice zajímavo sledo-
vati, jak obtížné úkoly tyto byly řešeny a povšimneme si
především nejbližšího okolí Prašné brány samy, tak jak se
nám na projektu obou autorů jeví.

Mohutným, sedm metrů širokým obloukem v slohu
pozdní gotiky spojeno tu prvé poschodí starobylé brány
s nejbližším sem projektovaným domem, jenž zaujme větší
část bývalého kostela sv. Votěcha. Dům sám navržen toliko
o dvou poschodích. K němu se pojí další o třech a teprve
opodál na nároží náměstí Josefského dům o čtyřech po-
schodích. Dva varianty pak řeší fačady těchto domů, jednou
v gotickém, po druhé v ranném renesančním slohu. A to bez
odporu zdařile a architektonicky účinně i směrem k ulici Ce-
letné, kdež podrženo nynější malé náměstíčko před kostelem
sv. Vojtěcha. V jeho pak severozápadním koutu ústí nová,

výše již zmíněná ulice, spojující důležitý tento bod s ulicí Rybnou a Jakubskou. Tím získán i nový, zajisté i velice krásný, skorem lícením pohled na Prašnou bránu, jež osou svou vlastně ku kostelu Týnskému a k Ungeltu směřuje.

Je pak předností celého tohoto návrhu, že změny tuto navržené nemění násilně celou konstelaci a půdorysné poměry dosavadní. Vzdor tomu ale přece vystižen hlavní úkol, totiž vytvoření prostředí, v němž památka takového významu a dosahu, jakou jest bez odporu Prašná brána, mohla přijíti k náležitému, trvalému uplatnění. To se v tomto případě podařilo aspoň v části okolí Prašné brány směrem k náměstí Josefskému. Rovněž i poměry výškové příznivě tu rozřešeny, jakkoliv by se doporučovalo, aby i nárožní dům co do počtu třetí od věže byl pouze třípatrový.

Méně příznivě v projektu řešena úprava Josefského náměstí. Sem oba navrhovatelé umísťují 5 neb 6 reprezentačních budov, dosud neznámých ústavů veřejných, jež v budoucnosti snad od Živnostenské banky staveniště svá si zakoupí. Skrze jednotlivé bloky domů vedeny tu ulice, o jichž směru a šíři již výše bylo zmíněno. Zároveň pak ke skupině domů těchto vedena i ulice nová, a sice od samé řeky, v prodloužení a v ose ulice Hradební, jakož i části ulice Benediktské, směrem k nároží ulice Královské. Účelem této ulice jest odlehčiti značné komunikaci Eliščiny třídy a získati snadnější spojení směrem k Dlouhé třídě a k Haštalskému náměstí. Bohužel za obět krásné zahrady ústavu šlechticů »U sedmi kůrů andělských« na nároží Eliščiny třídy a Královské ulice, jež však, jak doufám, majetku toho tak brzo a snadno se nezhostí.

Jinak jsou dispozice tyto celkem správné. I s umístěním řady veřejných ústavů na Josefském náměstí třeba souhlasiti, jakkoli uskutečnění myšlenky této v čase nejbližším bohužel málo jest pravdě podobné. Vzdor tomu, že v Praze je málo míst pro reprezentační budovy tak vhodných a tak přímo stvořených, jako právě na tomto moderním náměstí pražském. Střed města, výborná komunikace, znamenitá frekvence, mimo to i ohromná vzduchová prostora, vše to jsou vzácné přednosti, kterých jinde na mále. Náměstí to působí již dnes dojmem velikolepým. Již proto, že dojem jeho ne nepatrně zvětšuje značná prostora schráněná za nynější nevysokou zdí bývalé kadetky. Oko divákovo mimovolně počítá i s touto volnou prostorou, za níž majestátně rýsují se velikolepé kontury mohutné gotické věže.

Tyto veliké mohutné rozměry, tyto zvláště příznivé perspektivické poměry a především pak i nynější volná vzduchová prostora musí náměstí tomuto zůstati zachovány. Dalo

pak se právem očekává, že projekty cenou poctěné na rozdíl od zájmů soukromé spekulace položí nebývalý důraz na tento důležitý zájem města. Než nestalo se tak, a tak i projekt prvou cenou poctěný přijal nynější hraniční zeď z nádvoří za budoucí hraniční čáru budoucího náměstí. A to bez ohledu na příští rozměry náměstí a na hrozící ztrátu krásného prospektu Prašné brány. Ba nestává tu bohužel ani jedinké varianty, která by i jen v pouhé třetině bývalého nádvoří Kralodvorských kasáren, před řadu projektovaných sem monumentálních budov zřizovala aspoň úzký pruh třebas i soukromých zahrad. Již proto, aby alespoň část nynější vzduchové prostory zůstala zachována. To jest jednou z nejtinnějších stránek všech projektů bez výjimky.

V této chvíli však dosud nic není ztraceno.* Mnohému lze v čas ještě brániti, bude-li tu dosti porozumění a dobré vůle. Především pak i náležitě bedlivosti, ostražitosti a energie naší české veřejnosti a všech přátel krás tohoto města!

Tentokrát pak je řada na pánech, kteří mají plná ústa o moderním rozvoji a rozkvětu Prahy, aby v čas důkladně se ozvali a chránili vděky a půvaby jednoho z nejmodernějších pražských náměstí — ač máme-li věřit, že vše to, co nám o zájmu svém o moderní rozvoj města stále fabulují, není pouhou záminkou a pěkným vývěsním štítem dobře a vytrvale hájených zájmů soukromých. A tak jsme věru zvědaví, co učiní páni pro Prahu v tomto případě, kdy nejde ani o zachování křivolakých úzkých ulic, ani o »staré zpukřelé domy« a dochované historické půdorysy, nýbrž o náměstí plné ruchu, komunikace a života.

Daleko šťastněji počínali si autoři při upravení oné části VII. asanačního obvodu, kterýž směrem ulic, výškovými a nivelačními poměry s východní částí Starého města a s celým dolním Novým Městem úzce souvisí. Jest to zajímavé okolí mohutné skupiny

kostela a kláštera sv. Anežky. Budoucí vzhled Eliščiny třídy, nábreží při vyústění mostu císaře Františka Josefa, ba celé části sv. Petřské nelze bez současného a při tom organického upravení i této části ani přibližně řešiti nebo naznačiti. A proto velice správně autoři všech cenou poctěných projektů řeší souvisle i přilehlé části obvodu asanačního, jakkoliv to podmínkami konkursu výslovně bylo

* Zastavění dvoru bývalé kadetky stalo se zatím hotovou věcí. Tím celé náměstí sv. Josefské proměno v pouhou širší ulici. I tu jeví se patrná tendence zastavovati veřejná prostranství. Máme toho doklady v ulici Lazarské při koupi bývalých Trinitářských kasáren, před kostelem sv. Havla zastavěním třetiny celého náměstí, konečně při parcelaci Svatováclavské trestnice zastavěním rovněž celého prostranství.

vyloučeno. Snad proto, že pověstný již asanační plán pražský má i nadále zůstatí nedotknutelným paládiem a skutečně státi se i vzácnou a názornou ukázkou budoucím generacím, jak město asanovati a regulovati se nemá. Vzdor tomu oba autoři mění docela kačířsky celou disposici »posvátných« plánů asanačních, a to, bohudíky, účelně a šťastně. Změny, zejména v nejbližším okolí vzácné této památky — po důstojném upravení zajisté jedné z největších a nejnavštěvovanějších znamenitostí Prahy —, jsou pronikavé. Zde k ose apsidy klášterního kostela, šikmo k mostu císaře Františka Josefa, vedou autoři novou širokou třídu, kterou má býti docíleno nejkratšího a účelného spojení z Dlouhé třídy, Kozího a Haštalského náměstí k mostu a Bubnům-Holešovicům. Současně docilují tak i nového zajímavého prospektu na celou skupinu kláštera a zejména pak na jeho vyčnělou, architektonicky neobyčejně zajímavou apsidu. Klášter pak sám směrem ku nábřežím Vltavy uvolněn. Prostranný svěží park a široká třpytící se hladina Vltavy má mu býti krásným, oživeným prostředím, v němž krásy jeho teprve se uplatní. Tím zároveň i od pobřeží letenského nabude se nového, úchvatného v budoucnosti prospektu na celkový obraz této Pražanům snad docela neznámé, dosud nedocenené památky. Je pak žádoucím, aby terén této části tak byl upraven, aby od komplexu klášterního mírně se zvedal k vyšším okolním ulicím. Úkol ten dá se snadno rozřešiti mírnými sklony parkovými, pažitami a dekorativními stromy zdobenými. Zřízení kamených ramp ku zamezení inundace v okolí památky tak znamenité jest nepřipustné.

Stejně zdařilé je i připojení ostatních ulic této části k sv. Petřské čtvrti. Zejména však účelným opatřením jest otevření nové ulice mezi blokem nábřežním a nynějšími Eliščinými lázněmi, kteréž autoři — bez odporu dobří hospodáři s majetkem obecním — zachovávají, zůstávajíce tak městu úspory nejméně 700.000 korun a docilujíce současně i výhodné komunikace. Nová ulice tato přivádí nás již do samé

IX. čtvrtě sv. Petřské, jejíž upravení zdá se na prvý pohled úkolem mnohem, ba daleko snažším než upravení sousedních částí města. Je to část města z veliké části v novější době povstalá. Starobylých památek tu pomálo, a když, tož menší, podřízenější ceny. A proto věru s podivením, že autoři všech projektů cenou poctěných jeví právě zde patrné, někdy až trapné rozpaky, jak upravití tuto budoucí obchodní čtvrt Prahy. Snad že tu nepracovali s takovou láskou, snad i lhůta ku zpracování projektu příliš krátce vyměřena, jisto

však, že žádný z projektů v celkovém řešení nás neuspokojil. Všude táž nejistota, neurčitost a hledání vřídčí myšlenky, přes to, že ve všech návrzích cenou poctěných setkáváme se s jednotlivými dobrými nápady.

Těžištěm celého problému jest upravení nynějšího nízkého a nepřístupného — při tom však neobyčejně malebného, překrásnou zelení zdobeného — pobřeží této dosud tak zanedbané a zastrčené čtvrti pražské. A jedná se tu o úpravu nábřeží obchodního s výkladišti, s podjezdy, s navigačními propustěmi, s železničním spojením, s doky a domy obchodními.

Úkol sám o sobě již dosti těžký v místech, kde není dosaváde ani náběhu na něco podobného a kde terén sám jest dosti obtížný.

Obtíže tvoří tu řada ostrovů blízko k nízkému pobřeží přilehlých. A s těmito ostrovy v první řadě nevěděla si většina projektantů rady a připojovala je prostě k budoucím nábřežím, tímto způsobem hluboko, daleko více snad než potřebí, do řeky vyčnělým. Tím ve všech projektech povstává nám dlouhá monotonní čára pobřežní, táhnoucí se od mostu Fr. Josefa až k samému Karlínu. Té třeba se vyvarovati!

Jinak technické detaily takových nábřeží správně tu navrženy. Pěkně tu zakreslena podběží, podjezdy, železniční koleje a vlečné dráhy, skladiště a doky. Nerozřešeným však zůstává problém, zdaž řeka v těchto místech snese tak značné zúžení svého řečiště, zejména v době u nás tak častých a zhoubných povodní.* Neboť nábřeží projektovaná zaujmou zde hned celé statisíce čtverečných metrů, dosahující tu přes veškerý ostrovy až téměř k prvnímu pilíři mostu císaře Františka Josefa. Tím pak právě v místech, kde druhdy za každé povodně vzdmutá voda volně přes ostrovy a nízká pobřeží se rozlévala nalézajíc volného odtoku, povstane nyní mohutná hráz, která bude mít co odolati tak nesmírným přívalům rozpoutaného živlu. Není pak pochyby, že tato pobřežní čára byla se všemi autory, asi úředně, správou města sdělena a ze všeho vidno, že jde tu o smělou spekulaci, jak nahraditi si na útraty takto zúženého řečiště cenu výkupu za pražské mlýny, k němuž obec pražská snad dosti zbytečně se zavázala. Ale spekulace tato, v první chvíli zdánlivě snad výhodná, může státi se v budoucnosti celé takové čtvrti i její nábřežím velice

* Že zúžení řečiště může státi se někdy osudným, o tom svědčí již nyní zkušenosti se samým mostem Karlovým, jehož oblouky nestačí nynějším velkým vodám tou měrou, jako v letech minulých, kdy pobřeží pražská byla nižší. Čemuž svědčí pilíře i rošty stranou hned na několika místech podemleté.

osudnou. A proto třeba tu více než kde jinde zralé úvahy a bedlivých výpočtů. Nesmírně padá tu na váhu, že i v ostatních částech města současně všude bude řeka značně zúžena.

Ještě hůře a smutněji dopadá to s esthetickou stránkou těchto tak značně a tak povážlivě rozšířených pobřeží. Už jen při docela zběžném studiu nejen projektu prvou cenou poctěného, ale i všech ostatních, nelze ubrániti se dojmu, že rozpaky autorů byly zde jen ještě stupňovány. Všichni mimovolně vycitují, že je naprosto nezbytno unavující fadesu tohoto jednotvárného pobřeží nějak oživiti. Tož v náhradu za zmizelé, zbytečně — prozatím jen na plánu — obětované zeleně ostrovů, která pobřeží tomuto byla nejkrásnější a nej-přirozenější dekorací, zdrojem osvěžení a zdravého vzduchu, činí tak s větším či menším úspěchem, umísťujíce sem jednak miniaturní parky, jednak řadu veřejných a monumentálních budov ponejvíce vzdělávacím účelům sloužících, ba docela i divadla! Vše to beze všeho vnitřního odůvodnění, bez prokázané potřeby, neboť není pochyby, že v budoucí čistě obchodní a přístavní čtvrti — a takovou má býti čtvrt svatého Petra — není pro budovy takové existenčních podmínek.

Jedině okolí mlýnů t. zv. Helmových alespoň v projektu prvou cenou poctěném u celého tohoto pobřeží správně a šťastně bylo řešeno. Malebné rameno Vltavy, jemuž vévodí starobylé mlýny tyto, lomenicemi z 17. století zdobené, zůstávají jak na projektu tak i bohdá v budoucnosti jako samostatná skupina zachovány. S nimi i úchvatný prospekt na celou tuto část města otvírající se diváku se železniční lávky společnosti severozápadní dráhy. Tak mělo býti celé nábreží toto řešeno. Neboť má-li v této čtvrti města skutečně povstati obchodní přístaviště, pak nutně třeba tu pobřeží značně členěného.

Třeba ponechat i nynější ostrovy i svěží jich zeleň. Neboť právě na nich jako v jiných obchodních přístavech a emporiích mohou býti zřízena nejúčelnější podběží, výkladiště a prostranné doky. Aspoň přibližný obraz takového, jediné správného, levného a při tom i praktického vyřešení tohoto obtížného problému našli jsme bohužel nikoliv v některém z projektů samých, nýbrž zcela náhodně ve variantě druhé návrhu cenou prvou poctěného. A sice jen jako pouhé znázornění přechodného stavu tohoto pobřeží před definitivní, velice nákladnou, za to ale málo účelnou jeho úpravou. Této skizze měli by jak páni autoři, tak i rozhodující kruhy na radnici věnovat bedlivou pozornost a čerpati z ní popud k novému spracování této části projektu.

Mnohem lépe počínali si autoři všech projektů ve vnitřní

části sv. Petrské čtvrti. Zejména sluší tu uvítati a zároveň i brzkému uskutečnění doporučení myšlenku zřízení malého parku v okolí zvonice a kostela sv. Petra, jak navrhuje projekt třetí cenou poctěný. Stejně činí i projekt druhou cenou poctěný, který umísťuje stejným způsobem i starobylý kostelík sv. Klimenta do menšího parku odtud ku nedaleké staré vodárenské věži se táhnoucího.

Nezbývá než zmíniti se ještě o úpravě Starého Města tak jak v projektu druhou a třetí cenou poctěném navržena. Především o pěkně pracovaném projektu druhou cenou poctěném, za jehož autora přihlásil se později p. architekt Kříženecký.

I tomuto projektu nelze upřítí velkou píli a zároveň i jistou smělost v koncepci. Bohužel jen že v některých návrzích zaváděla autora regulatorská snaha k upravám hospodářsky velice nákladným, ba na některých místech i dosavadní krásný a starobylý ráz Starého Města značně ohrožujícím. Vzdor tomu ani tomuto autoru nelze upřítí, že s příkladnou pietou a úctou podjal se tak obtížného a tak choulostivého projektu, jakým jest právě upravení Starého Města. A tak vzdor některým vadám vykazuje i tento projekt řadu velmi pěkných myšlének a návrhů. O obou chci se tuto, pokud místo stačí, i poněkud podrobněji zmíniti.

Při upravení pobřeží Staroměstského se Staroměstské mlýny zachovávají jako osobitá skupina. Nově upravovaná budova kláštera Křižovníků nezabírá krásnou zelenou oasu poloostřívku před klášterem tak malebně situovaného. Výborně řešena první část (Velké) Karlovy ulice. Zřizují se tu loubí až k ulici Liliové, a sice domy čp. 184, 183, 182, 181. Naproti tomu zbytečně rozšiřuje se ulice Karlova u zbývajících domů čp. 175, 170, 168, 167, 615, 162, 160, 159, čímž tyto bohužel úplnému zničení na pospas vydány. Nad to pak zrušuje se vůbec malebná ulice Seminářská a s ní i vysoce pitoreskní dům čp. 161. Celá tato domovní skupina, tak rázovitá, připojuje se ku mohutnému komplexu Klementina. Projekt to, který bohdá nikdy nedojde uskutečnění. Za to správným třeba nazvati značnější — než na projektu první cenou poctěném — rozšíření Husovy třídy před palácem hr. Clam-Gallase, a to více než o celou šíři traktu domů čp. 160 a 154. Výborným nápadem je opětné obnovení malé zahrady na severní straně tohoto paláce, nyní skladištěm na polo zničené. Stejně účelným by bylo zde i znovupostavení zbytečně odstraněné kašny, která jest charakteristickým doplňkem tohoto mistrovského díla Fischera z Erlachu.

Za účelem nezbytného v místech těch rozšíření ulice

Husovy navrhuje autor v krásném, z části barokním, z části gotickém domě čp. 156 prostranné loubí v celé šíři nynějších krámů. Malá Karlova ulice zůstává ve střední své části až na dům čp. 148, který značněji se tu uřezává, netknutou a část značné její frekvence odvádí se novým průchodem skrze domy čp. 145 (Hegeleinův) a čp. 148 (dům Dr. Butty). Za to domy při vyústění Karlovy ulice do Malého náměstí, a sice »U zlaté koruny« čp. 454 a čp. 453 (Dra Vlčka) značně se řezou. Domem pak čp. 452 provalen průlom do ulice Michalské.

Stejně pronikavé změny jsou v okolí kostelů sv. Jiljí (u Dominikánů) a bývalého kostela a kláštera sv. Anny. Zde podobně jako v projektu prvou cenou poctěném vedena — tentokrát od středu kostela sv. Jiljí — směrem na osu ulice Anenské značně rozšířená nová ulice, která sice otevírá nový prospekt na pěkný kostel tento, jíž ale za oběť padá zajímavý dům čp. 241. Rovněž i Stříbrná ulička značně se rozšiřuje na účet palácovitěho, bohužel spustlého zadního traktu domu dříve hr. Pachty čp. 208, který v projektu Sakař-Klusáčkově zůstává zachován. Na nedaleké odtud náměstí Betlémské velice případně, podobně asi jako svého času architekt Polívka, umísťuje autor sochu Husovu. A sice v nejširší části tohoto památného na projektu značně rozšířeného náměstí, několik pouze kroků od fronty budoucí monumentální budovy Náprstkova musea. Lituji pouze, že na zvláštní skizze není znázorněno i upravení okolních fačad na milieu důstojné pomníku kulturně, umělecky i historicky tak významného. S velikou pietou vzpomněl autor zachování architektonicky velice cenného kostela sv. Martina, kterýž umísťuje na malém náměstíčku. Zbouráním pak zadní části domu čp. 418 a všech ohyzdných přístavků zřizuje tu novou, v budoucnosti zajisté že velmi živou ulici kol Platýzu na Ferdinandovu třídu vedoucí.

Nedaleká odtud Michalská ulice rozšiřuje se pak v prodloužení ulice této na celých 11 metrů. Při jejím pak vyústění do Malého náměstí zřízeny v domě Richtrově dva mohutné podjezdy. Velice radikálním způsobem upravuje autor celé okolí tohoto domu. Neboť mimo výše zmíněný již průlom do Karlovy ulice, vede z tohoto místa další nová ulice na pravo směrem do ulice Melantrichovy, čímž zrušuje se zajímavé, druhdy klášterní nádvoří před kostelem sv. Michala.

Do této části města soustřeďuje autor snad veškeru komunikaci Starého i části Nového města. Hledí účele toho docílití dvojím způsobem. Jednak rozšířením Perštýna a ulice Jilské v okolí »U Sladkých«, jednak — stejně jako v pro-

jektu prvou cenou poctěném — i rozšířením ulice Vejvodovy, jemuž za obět padají v tomto případě oba zajímavé domy »U Vejvodů« a »U Sladkých«. Tato hlavní komunikační tepna rozvádí se nyní dvěma směry. A sice ulicí Michalskou a novým, směle založeným, při tom zajisté i velmi nákladným průlomem přes domy čp. 432 (Mickův dům) a čp. 464 a 465 (znamenity to renaissanční dům »U pěti korun«) do ulice Melantrichovy. Pouhou, lépe pak řečeno strašnou konsekvencí tohoto velice radikálního a nákladného návrhu je úplné proražení ulice Melantrichovy v celé její šíři do Staroměstského náměstí. Projekt to se stanoviska staropražského naprosto nepřijatelný, jemuž ostatně všichni ostatní autoři dovedli se šťastně vyvarovati. Ještě štěstí, že krásný dům čp. 475 s portálem umělecky zdobeným zůstal též zachován. Naproti tomu pěkně řešeno okolí Staroměstské radnice. Půdorys Malého náměstí nezměněným zachován, rovněž i výstupek domu »U lva« (dole trafika »Minuta«). Správně též řešeno i zakrytí průlomu na místě Greenova domu povstalého výstupkem radnice, tak jak usnesením »Spolku architektů a inženýrů« navrženo. Jest to jedna z předností tohoto projektu, jíž přejeme brzkého uskutečnění. Na severní straně radnice aspoň půdorysně znovu obnovena krásná praelatura sv. Mikuláše, tak ničemně zničená. Méně šťastně počíná si autor na východní straně Staroměstského náměstí. Ze zajímavého nynějšího výústění Dlouhé třídy nezachováno téměř ničeho. Oba trakty domu čp. 609 a velická část domu čp. 608 tvořící tuto zajímavé a charakteristické půdorysné seskupení obětovány příliš radikálně a také nákladně regulaci tohoto místa. Prospekt do Dlouhé třídy ale za to sůžen velkým arkýřem s loubím v přízemí, čímž se opět dociluje uzavření Staroměstského náměstí. Ještě radikálněji počínal si autor při alternativě upravení okolí Týna. Domy před Týnem se odbourávají a zřizuje se místo nich malé náměstí s loubím na třech stranách, na němž se umísťuje sloup Mariánský. V hlavním projektu ale ponechává se dům čp. 604, dům čp. 603 a částí domu 602 dává se nová facada, gotická, souhlasná s facadou čp. 604, v kterémž rázu se i překlenuje Týnská ulička. Navržené prodloužení stávajícího podloubí ob roh ulice Celetné jakož i odlehčení značné komunikace směrem přes rozšířenou ulici Štupartskou, dále přes uličku Templovou a hotel »U zlatého anděla«, odkud směrem ku bývalým Královským kasárnám a k ulici »Na Florenci« pak doplňuje tuto úpravu. Avšak i jiným způsobem má býti odlehčeno ulici Celetné. Jest to zřízení nové prostranné ulice skrze řadu výstavných domů čp. 554, 555 a 556 (dům p. Sixta z Ottersdorfu) do ulice Kam-

získové a odtud zadním traktem Karolína na Ovocný trh, kamž rovněž otevřena nová ulice v ose ulice Panské. Jest to projekt sice velice smělý, při tom i velice nákladný. Z estetického stanoviska však — až na sbourání domu pana Sixta z Ottersdorfu, jež sluší za každou cenu zachovati a pouze podjezdy opatřiti — zcela přípustný. Vzdor tomu nelze pro přílišný náklad očekávati ani přimlouvati se za jeho uskutečnění.

Zcela správně řešil autor okolí Týnského dvora, kterýž zachován zároveň s domem »U prstenu« a domem druhdy pana Budovce z Budova. Stejně zajímavě řešeno i okolí kostela sv. Salvatora, kterýž umístěn v malém, ze 3 na 12 m. rozšířených ulic povstalém náměstíčku. Přimo výborným sluší nazvati upravení kostela sv. Jakuba, jehož krásná quadratura zůstává zachována a kol jehož kapličky zřízen malý park, pravé to dobrodiní pro okolí zahrad prosté. Ještě zajímavějším pro nás jest upravení okolí Prašné brány.

Má mnoho podobného s návrhem prvou cenou poctěným. Prašná brána spojena tu mohutným obloukem s nejbližším pouze třípatrovým domem. Téměř souhlasně s projektem prvou cenou poctěným s malými pouze místními odchylkami navrženy tu i nové ulice od kostela sv. Jakuba ke kostelu sv. Josefa u kapucínů a z Královské ulice ku Prašné bráně vedoucí. Za to mnohem více než na projektu prvním zamlouvá se mi upravení ulice Celetné před Prašnou branou zřízením loubí v zajímavém barokním domě č. 969, kteréhožto vylehčení tak hustě frekventovaná Celetná ulice zejména po zavedení elektrické tramvaje nutně má potřeby. Třeba zmíniti se ještě o upravení ulice Hyberské, kdež autor zcela korektním způsobem ponechává zajímavé domy na levé straně čp. 1036, 1034, 1033, a konečně o upravení okolí kláštera sv. Anežky, kdež kol kapličky kostela zřizuje dosti velký park a šikmo k ose kostela vede novou ulicí směrem ke třídě Eliščině.

Zbývá zmíniti se ještě o projektu třetí cenou poctěným, jehož autorem jest mladý architekt pražský p. Klenka z Vlastimilů. Přední jeho vlastností jest — stejně jako v projektu Sakařově a Klusáčkově — hluboký smysl a všele cítěný zájem nejen pro vše, co v Praze krásného, nýbrž i pro vše, co by půvaby její mohlo zvýšiti a stupňovati. A proto není divu, že na přechetných místech návrhy projektu tak značně souhlasí s myšlenkami projektu prvou cenou poctěného. A proto chci zmíniti se pouze o odchylných jeho návrzích, pokud pro veřejnost naši zvláště jsou zajímavé. A myšlének takových věru tu dosti a třeba ještě dodati, že návrhy ty v přiložených skizzách architektonicky velice zdařile byly

propracovány. Sluší tu uvéstí především zřízení velice pěkně řešeného schodiště s mostu Karlova dolů do zahrady k městské vodárně u lávky Novotného, kterým má býti četné frekvenci pěších na mostě Karlově vylehčeno. Stejný účel sleduje i zřízení třetího podjezdu na náměstí Křížovnické skrze část Karlových lázní, terrainem značně stoupajícím a velmi nepříznivým. Ještě zajímavějším problemem jest originální myšlenka vylehčiti komunikaci ulice Karlové, a sice rozlehlými dvory Klementina. Za účelem tím zřizuje autor v nejméně cenné části této budovy, na kraji ulice Seminářské, dva velmi pěkně řešené podjezdy v šíři 8·5 m. a vede komunikaci odtud dále přes dvůr a bezcenný přístavek na nádvoří (dříve posluchárny akademického gymnasia) do nádvoří prvního, a sice dalším širokým podjezdem. Nynější pak hlavní vchod do Klementina — jak na přiložené skizze vidno — rovněž značně je rozšířen. avšak způsobem, který nelze nazvati zdařilým. Spíše doporučovalo by se tu zříditi vedle druhou, zcela analogicky dle nynějšího vchodu řešenou bránu. Těžkým problémem zůstává ovšem právnické vyřešení této otázky. I pro otázku rozmnožení parků má autor mnoho smyslu a navrhuje zřízení malého parku na nábřeží před domem »Bellevue«, kdež by brzo a snadně mohl býti uskutečněn. Vůbec bylo by záslužným činem, kdyby správa města alespoň prostudovala, zdaž na místech autory navržených již v nejbližší době lze zříditi parky pro město a jeho obyvatelstvo tak nutně potřebné.

Bez odporu zajímavým jest umístění pomníku Husova na nároží Husovy třídy a Betlémského náměstí do prospektu ulice na Perštýně. Patrně tanula tu autoru na mysli architektonicky tak účinná skupina sv. Michala na boulevardu St. Michel v Paříži. Praktickým způsobem řeší autor hned ve dvou skizzách otevření renaissanční loggie v domě čís. 475 skryté. Přeji pěkné myšlénce této brzkého uskutečnění.

Méně zdařilým způsobem řeší autor okolí Prašné brány i okolí před Týnem, jakkoliv i tu velice zajímavým jest jeho návrh otevření Týnského dvora směrem ke kostelu sv. Jakuba. Za to tím lépe řešil autor vyústění mostu přes Štvanici ve čtvrti sv. Petrské, jakož i rozšíření nádraží společnosti rakousko-uherské státní dráhy.

Celkem lze nazvati úspěch konkursu na úpravu Starého města neobyčejně ba vzácně zdařilým. Je tu celý sklad krásných myšlének, celá pokladnice výborných nápadů, které čekají svého uskutečnění. Jest si jen přáti, aby krásné práce ty nesdílely osud jiných stejně zdatných prací, jako na př. pilných elaborátů nebožky Umělecké komise, cenou poctěných projektů na zastavění průlomu »U Klíčů« na

úpravu Malé strany, konečně plánů na pomník sv. Václava, Palackého a monumentální fontány před Rudolfinem. Jest nyní na veřejnosti české, aby provedení jich co nejenergičtěji se domáhala a zlomila konečně nepřízeň a zlovůli některých činitelů na radnici i v městských stavebních kancelářích!

Doslov.

... Jsou dvě věci na budově:
její užitek a její krása. Užitek
přináleží vlastníku, krása celému
světu. *Victor Hugo.*

Díváme-li se s Letné nebo s Petřína na mohutné a velebné naše město, pohroužíme-li se v ten pohled nevšední a nevídanou krásou uchvacující, který i tolika chladnými cizinci prohlášen byl za vzácný světa div — pozorujeme směrem k Starému Městu, že nějak posavadní ráz této části Prahy jest proti velebenému svému vzezření pozměněn. Bádáme-li po příčině, podají nám vysvětlení bílé vysokánské zdi nových, fačadou, střechou i půdorysem stejných domů, v pravidelných čtvercových blocích na území asanačním o překot vyrůstajících. Dvojnásobná, snad někde i trojnásobná (proti domům starým, regulaci obětovaným) výška nových těchto domů jest příčinou proměny dojmu, na který pozorovatel Starého Města posud uvykl. Mizí za nimi pražské věže... ty věže, kterými Praha světem proslula jako stověžatá. Nad mořem siných břidličnatých střech, vždycky tak mrazivým a odpuzujícím, sotva povyhlíží špičky kostelních věží. Těsně nad střechami domů jen září dnes v růžové záplavě zapadajícího za Petřínem slunce zlaté báně kostelní, které jindy vysoko, vysoko pnuly se nad záhadnou spleť střech, jako by svými kříži se k Bohu modlily, že učinil Prahu v kráse své jedinou. Ten obraz mizí dnes. U nohou vyrostlo nám Staré Město nové, město moderní jako o závod se svými nejmladšími sousedy. Stal-li se takto posavadní půvabný pohled na Staré Město obětí regulace moderního velkoměsta — i při naléhavé nevyhnutelnosti základních těch proměn — přec těžko jest oželeti malebnost pohledu s výšin nad Prahou, již propůjčovaly městu na pravém břehu veselé, rozmanité a roztomilé silhouetty jeho domů. V tom právě spočívá v Praze nad jiné zodpovědně na stavitele dopadající závazek: nutné zmodernisování města uvéstí v soulad se zvláště ladným posavadním vzhledem jeho.

Malebnost střech, půvab domovních silhouett, hojnost úměrných štítů — toť má býti evangeliem stavitelů a podnikatelů staveb v městech v kotlině a po návrších rozložených, která proto uvykli jsme pozorovati a pozorujeme i posuzujeme také s hora. Města v rovinách — kdež nejvýš věž po namahavém výstupu, nikoli pohodlná procházka v příjemných sadech zalesněných svahů, nás odmění pohledem na město — mají zde o trpký, a přiznáváme rádi: pro podnikatele i druhdy nákladný úkol méně. Vídeň, na niž se shlíží z blízka jen se Štěpánské věže, Vratislav se svou »Liebichshöhe«, Paříž s Montmartrem, Berlín s pětatřicetimetrovým Kreuzbergem — to vše jsou města, která polohou a rozložením svým diametrálně od Prahy se liší a jichž celkovým dojmem s ptačí perspektivy se zabývati nijak nebývá zvláště jako pozoruhodnost doporučováno a po většině také bývá opomíjeno. Praha však, vypínající se na pahorcích po obou stranách široké řeky, jejíž břehy skytají daleké průhledy, má tu postavení naprosto odchylné. Toto přesvědčení o vzhledu města Prahy proniklo kdysi i pražskou uměleckou komisi a přimělo k postulátu bohužel posud nesplněnému, aby peněz za státem obci postoupené hradby městské — které ostatně, jak sluší poznamenati, stojí na pozemcích kdysi obcí darovaných — použito bylo k zachování nejen památek, ale i prospektů, jmenovitě na Malou Stranu a Hradčany. Jisto jest, že zasluhuje plného uznání tento ohled k rázu města, aby půvabné vzdálenější jeho partie nebyly v dojmu svém ničeny vysokými — k vůli rentabilitě — partiemi pobřežními.

Zachování prospektů, nejen však celých čtvrtí, nýbrž i dole, uvnitř města, u jednotlivých památek, a udržení těchto památek samých při tak ohromném — abych tak řekl — přepodstatnění a přerodu komuny, jakého nyní v Praze jsme svědky, jest záležitostí, ve které pro její bezpodmínečnou nutnost a kulturní zodpovědnost třeba s úzkostlivou opatrností jíti před se. Stále více razí si dráhu přesvědčení, že ničení starých památek — ať uměleckých, ať jen prostě historických — a tím ničení charakteru města nepřináší pražádného prospěchu, tím méně v Praze, kde jako v málokterém městě jiném pohromadě, skoro v jakémsi museu, vytvořila ruka umění toliké drahocenné památky z doby gotiky, renaissance a baroku a kde jako v monumentální předloze nacházíme nejušlechtilejší vzory všech směrů uměleckých, přímo vybízející k svému dalšímu vytváření z daných tu domácích a zdomácnělých základů, k dalšímu vyvinutí půvabné architektury z nejvýtečnějších prvků. Bourati památky značilo by přetrhnutí slibný řetěz vývoje jedné větve umění a umožnění roubování nových, bez organického vývoje zanesených

cizích slohů. Jistě nesmí se k tomu odvážiti město, kde působili umělci — abych zůstal při architektuře — rázu Matyáše z Arrasu, Parlérova, Rejskova, Beneše Lounského, Ferrabosca, Loragha, Dienzenhofferů a tolika jiných výtvarníků — aby prohřešilo se na své velkolepé umělecké minulosti nevěnováním plného zřetele její památkám.

A — nyní mluvím speciálně o Starém Městě jako o půdě právě ohnivé — proto palčivé různé otázky velkoměstského ruchu, v první řadě otázka komunikační, zde působiti musí tolik obtíží jako starostí, vyřešiti ji tak, aby památek a celků dotknuto se nebylo.

Ohled na praktické zájmy občanstva jistě má své oprávnění a z plna jest uznáván i všemi přátely zachování Staré Prahy, ale běží o její nejvýhodnější rozhodnutí, tak aby provedením jejím co nejméně trpělo památek i charakteristických, čistě pražských skupin, a možno-li, tak, aby provedena byla částí, kterou nejsnáze lze obětovati. Právě komunikace — po výtce pro trati městských drah — je to, která činí všude nároky na oběti největší, sebezapíravé a neodkladné. V městech západoevropského rovinného založení vymohl si vládu názor, který již již zachvacoval i slovanská města, že komunikaci nejlépe se vyhoví lineálovými dlouhými ulicemi pravoúhlých domovních bloků. Dnes začíná právě tam, kde jest již pozdě, vanouti vítr odjinud — přišlo se příliš brzy k názoru (připomínám Paříž, Vídeň, Kolín, Bonn, Berlín, Heidelberg), že nejsou eldoradem veleměsta rovné ty ulice a že charakter měst, jmenovitě starších, umělecké minulosti stavební, příliš trpí — nenahraditelně — obchodnickým tím systemem. Na občanstvu, které snad pro denní výtěžkový shon a chvat nevidí jiných východišť a cest k tomu ideálu, musí být žádáno ne uskrovnění, to nikoli, ale rozvaha, aby nedoléhalo nepřemýšleným nátlakem na vedoucí kruhy obecní, které rády by snad hledaly stejně úspěšné východiště jiné, však bez obětí kulturních. Na občanstvu jest, aby naopak podalo ruky pomocné a podporné. Kde by však nenašla se tou dobou cesta jiná, pak ať zájem hmotný hledí proniknouti bez újmy zájmu kulturního — bez demolicí a regulací. Půjde to jistě, i když z počátku se to zdálo nemožným... Maně mi tu napadá zápas zbytků starého Krakova s komunikačními snahami nedávné doby. Bramka Floryańska, přilehlé bašty i rondel, těsné pevnostní zbytky z 15. století uzavírající živou ulici, padnouti měly k vůli uvolnění pospoje a velmi rušné frekvence tramwaye, pěších i kočárů. Pro odpor přátel starého Krakova učiněna zkouška o dohodu a tramwayová kolej položena úzkým průchodem Floryaňské brány. Chodí tudy od té doby lidé — byt' opatrněji než jinudy — v stejném

počtu jako dříve, jezdí pravidelně tram, jezdí lehké povozy a — vítězství sklonilo se na stranu historické té památky. Podobně stalo se ve Vratislavi v úzké ulici s drahou docela i elektrickou — bez nehod a neštěstí —, již byly by padly za obět soukromé domy 16. a 17. věku.

Nadepsal jsem v čelo mohutné slovo Hugovo: Jsou dvě věci na budově: její užitek a její krása — užitek přináleží vlastníku, krása celému světu. A podstatou krásy u starých měst nebývá vždy jen skutečná nesporná krása budov podle katechismu umění, nýbrž i jejich cena kulturní, zajímavý půdorys komplexu domů, starožitné obrysy náměstí. To vše jsou záležitosti, na které naráží se přirozeně v Praze každým novým dnem, to vše přivádí každodenní střetnutí se názorů... Odtud jedině vznikl onen zápas o Greenův dům na Staroměstském náměstí, k jehož půdorysu, od 14. století skoro nezměněnému, přináležel, odtud snaha při konkurenci na úpravu Starého města docílití při největším umožnění požadavků komunikace zároveň i nejdokonalejší co možno zachování historických památek a otevření, při nutné regulaci, nových prospektů, v nichž by zajímavým památkám dostalo se vhodného umístění.* Odtud všechny snahy, kterými nesla se vzhledem k Starému Městu snaha korporace, která vytkla si za cíl působiti, pokud bez újmy skutečných zájmů obce to státi se může, k zachování starožitného charakteru města, který reprezentuje — dnes nelze to ještě ani dosti doceniti — ohromný kapitál, jehož kulturní úroky budou netušeně veliké. Přes nepopíratelné těžké namáhání, kterého dnes vyžaduje na obci: vyhověti komunikačním a obchodním potřebám části svého doléhajícího občanstva a současně zodpovědnosti za své památky. A přes to, že soukromopodnikatelská ziskuchtivost a neporozumění velikých těchto úkolů a závazků vůči obecnosti, pod ochranným heslem soukromého vlastnictví co den klade nesčíslné překážky každé dobré snaze v tomto směru. Nedávno teprve tomu, co přiklonilo se vítězství na stranu správy obecní, opírající se o protesty organisací uměleckých a zastanců myšlenky staropražské, v zápase o záchranu nejčelnější drahocenné památky staroměstské — Prašné brány —, které dle prvotního projektu zastavením pozemků bývalé školy kadetní — Živnostenskou bankou nabytých s úmyslem co největšího a bezohledného jich využitkování — hrozila naprostá ztráta dnešního dominujícího postavení mezi vysokými až k ní samé jdoucími domy.

J. Emler.

* Viz předchozí stať Dra L. Jeřábka.

ZA STAROU PRAHU!

V. Mrštík, **Bestia triumphans.** V Praze 1897. 8°. (S obálkou Zdenky Braunerové.)

Dr. Chytil, **O historickém vývoji a rázu Prahy.** Přednáška proslovená na schůzi universitního studentstva dne 27. listopadu 1898. V Praze 1898. 8°.

Za Starou Prahu! Jednání manifestační a protestní schůze pražského lidu konané dne 16. dubna 1899 na Žofíně. V Praze 1899. 8°. (Řeči Dra L. Jeřábka, architekta B. Štěrby a V. Mrštíka.)

Dr. Luboš Jeřábek, **Pět let činnosti pro myšlenku zachování starobylého a uměleckého rázu král. hlavního města Prahy.** V Praze 1899. 8°.

(Přednáškové knihovny číslo 8.)

Dr. Luboš Jeřábek, **Zachování starobylého a krásného vzhledu Prahy hospodářským a finančním prospěchem pražského obyvatelstva.** V Praze 1900. 8°.

V. Mrštík, **Osvětou k svobodě.** Brno 1901. 8°.